Lecția 7 · Raportul „eu” – „ceilalți”, „noi” – „ceilalți” în societatea multiculturală și în societatea interculturală

Introducere

Te-ai gândit vreodată de ce doi oameni care locuiesc pe aceeași stradă pot avea tradiții, credințe și obiceiuri complet diferite? Și cum pot trăi aceste diferențe una lângă alta: fiecare închis în lumea lui sau împreună, cunoscându-se și ajutându-se? În această lecție afli ce te face diferit și ce te leagă de ceilalți, din ce grupuri faci parte și prin ce se deosebește o societate în care oamenii trăiesc doar unii lângă alții de una în care trăiesc cu adevărat împreună.

În această lecție vei descoperi

– prin ce ne asemănăm și prin ce ne deosebim de ceilalți;
– ce înseamnă toleranța;
– ce înseamnă să aparții unui grup;
– prin ce se deosebește societatea multiculturală de cea interculturală.

Un bloc, două feluri de vecini

1. În lecția trecută ai aflat că cine își iubește țara îi respectă și pe cei care aparțin altor popoare. Dar cum trăim, zi de zi, alături de ei?

2. Urmărește un scurt video: *De ce „multicultural” nu e totuna cu „intercultural”*. Prin ce se deosebesc cele două feluri de a locui în același bloc?

3. În care dintre cele două blocuri ai vrea să locuiești? De ce?

4. Întrebarea lecției: ce înseamnă să trăim împreună cu ceilalți, nu doar unii lângă alții?

Răspunsul îl construim pas cu pas, în cele patru secțiuni de mai jos.

1. „Eu” și „ceilalți”: diferiți și, totuși, la fel

Probabil una dintre cele mai importante întrebări pe care le putem pune este: *Cine sunt eu?* Fiecare dintre noi încearcă să exploreze propria persoană și să descopere ce este: avem calități și defecte, unele lucruri ne plac și altele nu, avem momente în care ne simțim bine și altele în care nimic nu pare să meargă; fiecare dintre noi este diferit de cei din jurul nostru.

Deși suntem persoane cu personalități, talente și caractere diferite, avem caracteristici și trăsături comune, care ne apropie de ceilalți și ne unesc în grupuri și comunități. Suntem *diferiți* unii de alții și, în același timp, *uniți* unii cu alții.

Definiție

Toleranța înseamnă respect pentru celălalt – respectul opiniilor diferite, precum și al unor maniere de a acționa, care uneori ne apar cel puțin stranii, dacă nu le înțelegem.

Toleranța presupune să ai propriile convingeri ferme, respectându-le în același timp și pe ale semenilor tăi. Nu ne naștem toleranți, dar toleranța poate fi învățată. Toleranța este opera culturii. Incultura este întotdeauna intolerantă: fiind lipsită de cunoașterea altor puncte de vedere, transformă propriul punct de vedere în singura perspectivă posibilă și valabilă. Respectul pentru celălalt începe cu toleranța: avem obligația de a-i trata pe ceilalți așa cum am vrea să fim noi înșine tratați de ei.

2. „Noi” și „ceilalți”: grupurile din care facem parte

Familia este grupul în care ne-am născut; este primul nostru grup și este important pentru cine suntem fiecare dintre noi. De la părinți moștenim anumite caracteristici biologice. De la ei primim o anumită educație, dar și o anumită moștenire culturală: limba maternă, apartenența etnică, credințe, valori, tradiții, obiceiuri.

În funcție de moștenirea noastră biologică și culturală, precum și de caracteristicile dobândite pe parcursul vieții, aparținem anumitor grupuri: suntem băieți sau fete (grupuri diferențiate după gen), creștini, musulmani, budiști etc. (după religie), români, maghiari, evrei etc. (după etnie). Suntem cetățeni români și, în același timp, cetățeni europeni.

Definiție

Apartenența la un grup înseamnă recunoașterea unor valori comune de către membrii grupului, desfășurarea de activități comune, respectarea unor reguli comune.

Apartenența la un grup este dată de ceea ce împărtășesc *în comun* membrii lui. Pentru ei, grupul este „noi”; ceilalți oameni sunt „ceilalți”. Între grupuri, diferențele sunt mai semnificative: de limbă, de tradiții, de obiceiuri, de credințe. Dar există ceva ce ne unește pe toți: suntem oameni și avem drepturi egale.

3. Unii lângă alții: societatea multiculturală

Țara noastră este un spațiu geografic în care, alături de populația majoritară românească, trăiesc diferite minorități etnice. Fiecare dintre acestea are dreptul la propria limbă, religie și cultură, drepturi protejate de legile țării.

Definiție

Societatea multiculturală reunește mai multe grupuri culturale distincte care trăiesc în spațiul geografic al unei comunități (sat, oraș, țară), fără ca oamenii care aparțin acestor grupuri să interacționeze sau să colaboreze constant pentru obiective și scopuri comune.

Reprezentanții acestor grupuri intră în contact doar întâmplător sau atunci când sunt determinați de situații concrete de viață. Toleranța reciprocă este de tip pasiv, fiecare este centrat mai degrabă pe sine, ceilalți fiind considerați o posibilă amenințare pentru identitatea grupului. În asemenea situații, coexistă mai multe culturi, fără a avea conflicte, dar și fără a construi relații permanente și consistente de cooperare.

Ioan Slavici își amintea astfel satul copilăriei lui, unde trăiau români, unguri și nemți: „Nu trăiau românii împreună, ci alături cu ceilalți, ce-i drept, în bună pace, dar nu împreună.”

Din lege
Constituția României, art. 6 alin. (1): statul recunoaște și garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase.
Consecință: fiecare grup își poate păstra limba, cultura și religia. Să ne cunoaștem și să lucrăm împreună depinde însă de noi.

4. Împreună: societatea interculturală

Definiție
Societatea interculturală reprezintă societatea în care se stabilesc relații și au loc schimburi între grupuri culturale distincte. Membrii unei comunități interculturale comunică, colaborează, se cunosc, se acceptă și se ajută reciproc, au scopuri și interese comune.

Într-o societate interculturală, diversitatea este văzută ca un lucru pozitiv pentru dezvoltarea socială, politică și economică. Contactele dintre grupurile culturale sunt numeroase și profunde, manifestându-se respect reciproc pentru tradiții, valori și norme. Interculturalitatea recunoaște diferențele dintre culturi, dar urmărește totodată să identifice un trunchi de valori comune; ea vizează *unitatea în diversitate*.

Interculturalitatea înseamnă contact între două sau mai multe culturi, prin recunoaștere, comunicare, interacțiune, acceptare și cooperare; din ele vin dezvoltarea, evoluția și, în final, pacea. Iată prin ce se deosebesc cele două feluri de a trăi împreună:

Societatea multiculturală	Societatea interculturală
unii lângă alții	împreună
contacte întâmplătoare	contacte numeroase și profunde
toleranță pasivă	respect reciproc
diversitatea – o posibilă amenințare	diversitatea – un lucru pozitiv

Coexistență pasivă sau dialog activ: societatea multiculturală și societatea interculturală.

România are multe exemple de interculturalitate. La Sighișoara are loc, în fiecare an, festivalul intercultural ProEtnica, la care comunitățile etnice din țară își prezintă muzica, dansurile și obiceiurile. Iar deviza Uniunii Europene, din care face parte și România, este „Uniți în diversitate”.

Rezumat

1. Fiecare om este diferit de ceilalți, dar avem și caracteristici comune: suntem diferiți și, în același timp, uniți. Respectul pentru celălalt începe cu toleranța.

2. Facem parte din mai multe grupuri, primul fiind familia; apartenența la un grup înseamnă valori, activități și reguli comune.

3. În societatea multiculturală, grupurile trăiesc unele lângă altele, fără să interacționeze sau să colaboreze constant; toleranța este pasivă.

4. În societatea interculturală, grupurile comunică, colaborează, se cunosc, se acceptă și se ajută reciproc; diversitatea este văzută ca un lucru pozitiv.

5. Persoanele care aparțin minorităților naționale au dreptul la propria identitate etnică, culturală, lingvistică și religioasă, garantat de Constituție.

Jocul de rol

Situația. În clasă vine o colegă nouă, Emma, de 12 ani. S-a mutat cu familia din America în orașul vostru și știe doar câteva cuvinte în limba română. Trebuie să stea în bancă lângă unul dintre voi.

Jocul. Fiecare grupă joacă primirea Emmei într-una dintre cele două variante: „unii lângă alții” — o salutați politicos, îi arătați banca și vă vedeți de ale voastre — sau „împreună” — vă prezentați, o întrebați, îi explicați, o invitați, aflați ceva de la ea și îi spuneți ceva despre voi. Un coleg din grupă joacă rolul Emmei, altul este observator.

La final „Emma” spune cum s-a simțit în fiecare variantă, iar clasa compară: ce societate arată fiecare scenă?

Verifică-te

1. Adevărat sau fals. Scrie A sau F: *a) Într-o societate multiculturală coexistă mai multe culturi fără a avea conflicte, dar și fără a comunica și a interacționa. b) Societatea interculturală presupune respectul reciproc pentru valori, tradiții și norme. c) Într-o societate interculturală, membrii săi se tolerează pasiv, ceilalți fiind considerați mai degrabă o amenințare pentru identitatea grupului.*

2. Completează. a) În țara noastră, minoritățile naționale au dreptul la propria limbă, …… și cultură. b) Multiculturalitatea se referă la mai multe …… care trăiesc în spațiul geografic al unei comunități. c) Interculturalitatea se referă la …… care se stabilesc într-o comunitate formată din grupuri culturale distincte.

3. Asemănări și deosebiri. Scrie trei lucruri pe care le ai în comun cu un coleg de clasă și trei prin care vă deosebiți.

Din lege

Din lege
Convenția cu privire la drepturile copilului, art. 30: în statele în care există minorități etnice, religioase sau lingvistice ori persoane de origine autohtonă, copilul aparținând unei astfel de minorități sau având origine autohtonă nu va fi privat de dreptul la viața culturală proprie, de dreptul de a-și declara apartenența religioasă și de a-și practica propria religie, precum și de dreptul de a folosi limba proprie în comun cu alți membri ai grupului său.
Consecință: niciun copil nu trebuie să renunțe la limba, la cultura sau la religia familiei lui ca să fie acceptat de ceilalți.

Știai că

Știai că?
Martin Luther King Jr. (1929–1968) a luptat împotriva discriminării și a segregării și pentru drepturile civile ale afro-americanilor din Statele Unite ale Americii. Visul lui era ca, într-o zi, oamenii să nu mai fie judecați după culoarea pielii, ci după calitățile lor. Pentru lupta lui, dusă fără violență, a primit Premiul Nobel pentru Pace, în 1964.
Gândește-te: pentru cine a visat Martin Luther King: pentru el, pentru familia lui sau pentru toți oamenii?